

12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.І. Харитонова. – О., 2004. – 36 с.

8. Пуданс-Шушлебін К.Ю. Суб'єкт владних повноважень як відповідач у справах адміністративної юрисдикції : автореф. дис. к.ю.н. 12.00.07 / Пуданс-Шушлебін Крістіна Юрісівна / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2013. – 22 с.

9. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України: Указ Президента України від 08.04.2011 № 436/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10 (18.04.2011). – Ст. 563.

КРАВЦОВА Т. М.,

професор кафедри юридичних дисциплін
(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)

УДК 342.92

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ ОВС, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ОХОРОНУ ПРАВ І СВОБОД ДІТЕЙ

У статті охарактеризовано правовий статус підрозділів ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей, окреслено коло завдань, які на них покладуються державою, визначено принципи їх діяльності. Підрозділи ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей, поділено на органи загальної та спеціальної компетенції.

Ключові слова: ОВС, правовий статус підрозділів ОВС, права та свободи, діти.

В статье охарактеризован правовой статус подразделений ОВД, которые обеспечивают охрану прав и свобод детей, очерчен круг задач, которые на них возлагаются государством, определены принципы их деятельности. Подразделения ОВД, которые обеспечивают охрану прав и свобод детей, разделены на органы общей и специальной компетенции.

Ключевые слова: ОВД, правовой статус подразделений ОВД, права и свободы, дети.

The article deals with the legal status of the departments of internal affairs bodies, which ensure the protection of rights and freedoms of children, it is outlined the range of the tasks, which are assigned to them by state, it is defined the principles of their activity. Departments, which ensure rights and freedoms of children, are divided into bodies of general and special competence.

Key words: internal affairs bodies, legal status of departments of internal affairs bodies, rights and freedoms, children.

Вступ. Основним пріоритетом у діяльності органів внутрішніх справ України (ОВС) є охорона прав і свобод людини і громадянина. Вони є тим правоохоронним органом, який найчастіше здійснює заходи щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, в тому числі дітей. Під охороною розуміються профілактичні заходи, що здійснюються держав-

ними органами і громадськими організаціями для попередження порушень прав громадян, а також усунення різних перешкод, які заважають реалізації цих прав. На жаль, у цій сфері існують проблеми, пов'язані із правовим регулюванням та практичною діяльністю органів внутрішніх справ у цілому та їх діяльності під час охорони прав і свобод дітей зокрема. Такі проблеми, на наш погляд, пов'язані з недостатніми теоретичними дослідженнями правового статусу підрозділів ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей.

Тема правового статусу підрозділів ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей, є малодослідженою. Окремі аспекти проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина правоохоронними органами досліджували різні вчені, зокрема В.Б. Авер'янов, О.В. Бакаєв, В.М. Бутилін, В.К. Колпаков, Л.М. Кононова, Т.Г. Корж-Ікаєва, О.В. Негодченко, І.В. Ростовщиків. Незважаючи на це, питання правового статусу підрозділів ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей, не було всебічно висвітлено у працях вищезазначених науковців.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження особливостей правового статусу підрозділів ОВС, які забезпечують охорону прав і свобод дітей.

Результати дослідження. Підтримуємо позицію Т.Г. Корж-Ікаєвої, яка вважає, що суб'єктів, які здійснюють забезпечення прав і свобод дітей, можна поділити на такі:

1) *міжнародні*, до яких відносяться Комітет ООН із прав дитини, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні;

2) *національні*, до яких можна віднести наступні: а) суб'єкти, наділені владними повноваженнями: Президент України; орган законодавчої влади – Верховна Рада України, комітети; Уповноважений Верховної Ради України із прав людини; органи виконавчої влади: вищий орган виконавчої влади – Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади – Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України (структурний підрозділ із питань дитячої праці), Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство внутрішніх справ України (міліція), місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування; органи судової влади; прокуратура; Рада національної безпеки та оборони України; Національна рада з питань благодійництва «Зігрій любов'ю дитину»; Національна рада з питань молодіжної політики; Національна рада України з питань телебачення й радіомовлення; б) інші суб'єкти, які не наділені владними повноваженнями: адвокатура; профспілки; громадські організації, в тому числі молодіжні та дитячі; політичні партії; органи громадської самодіяльності; засоби масової інформації [1, с. 62].

Міністерство внутрішніх справ України (МВС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України. Воно діє на підставі положення, затвердженого Указом Президента України № 383/2011 від 06.04.2011 р. МВС України входить до системи органів виконавчої влади та є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування й реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства й держави від злочинних посягань [2].

При цьому до основних завдань МВС України у сфері охорони прав та свобод людини і громадянина, в тому числі дітей, відносять наступні: формування й забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, власності, інтересів суспільства й держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття й розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), в тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [2].

Тобто на МВС покладається завдання щодо охорони прав і свобод людини через реалізацію державної політики органами внутрішніх справ. Багатогранність та різно-

манітність напрямів діяльності органів внутрішніх справ України вирізняють їх у системі МВС як головного суб'єкта забезпечення прав та свобод людини і громадянина, в тому числі дітей.

Органи внутрішніх справ, одним з основних завдань яких, як відомо, є саме захист прав і свобод людини та громадянина, першими безпосередньо зіштовхуються з ризиком втручання в особисте життя дітей, сферу їх прав і свобод. Практично, немає такого конституційного права, повна й об'ємна реалізація якого була б можлива без участі ОВС. Так, діяльність ОВС щодо забезпечення прав і свобод людини загалом та дітей зокрема є багатоаспектною. Вона включає в себе як запобігання, відновлення й забезпечення прав і свобод людини, так і повагу й дотримання їх власне ОВС.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» визначаються наступні основні принципи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, у тому числі ОВС:

- принцип законності;
- принцип застосування переважно методів виховання і переконання, що передбачають вжиття примусових заходів лише коли буде вичерпано всі інші заходи впливу на поведінку дітей;
- принцип гласності;
- принцип збереження таємниці про неповнолітніх, які вчинили правопорушення й щодо яких було застосовано заходи індивідуальної профілактики;
- принцип неприпустимості приниження честі й гідності неповнолітніх, жорстокого поводження з ними [3].

Підрозділи ОВС України за тим, яке місце в їх повноваженнях посідає забезпечення прав та свобод дітей, на нашу думку, можна поділити на підрозділи загальної та спеціальної компетенції. Підрозділами загальної компетенції є підрозділи ОВС, які поруч із виконанням своїх основних повноважень виконують функції з забезпечення прав та свобод дітей.

До органів загальної компетенції можна віднести підрозділи карного розшуку, підрозділи боротьби з незаконним обігом наркотиків, підрозділи державної служби боротьби з економічною злочинністю, підрозділи боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, кінологічні служби, службу дільничних інспекторів, міліцію громадської безпеки, слідчий апарат, Державну автомобільну інспекцію, експертні служби, підрозділи державної служби охорони, чергові частини, а також навчальні й науково-дослідні установи ОВС, залучені до забезпечення прав та свобод дітей, в основному в охороні прав та профілактики дитячої злочинності. Також особливу роль у висвітленні проблеми стану дитячої злочинності й заходів, які впроваджуються міліцією з метою профілактики негативних явищ у дитячому й молодіжному середовищі, виконують підрозділи зв'язків із громадськістю.

До підрозділів спеціальної компетенції пропонуємо відносити кримінальну міліцію у справах дітей та приймальники-розподільники для дітей – тобто ті підрозділи, основними завданнями яких є саме охорона прав і свобод дітей.

Згідно з Наказом МВС України № 1176 від 19.12.2012 р. «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей» основними завданнями підрозділів кримінальної міліції у справах дітей є наступні:

- організація та здійснення заходів профілактики з дітьми в навчальних закладах, за місцем проживання з метою запобігання вчиненню ними адміністративних і кримінальних правопорушень;
- організація та здійснення заходів індивідуальної профілактики з дітьми, що вчинили адміністративні та кримінальні правопорушення, були засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, звільненими зі спеціальних виховних установ;
- ужиття заходів щодо недопущення рецидивної злочинності серед дітей;
- установлення місцезнаходження дітей у разі їх безвісного зникнення;

- розкриття кримінальних правопорушень, учинених дітьми;
- виявлення та припинення фактів жорстокого поводження з дітьми, учинення щодо них насильства, в тому числі батьками, законними представниками;
- організація надання правової та психологічної допомоги дітям, які є потерпілими у кримінальному провадженні чи стали свідками кримінального правопорушення.

У своїй діяльності підрозділи кримінальної міліції у справах дітей керуються Законами України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 р.»; указами Президента України «Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні» від 24 травня 2011 р. № 597/2011, «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей» від 11 липня 2005 р. № 1086/2005, «Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей» від 01.06.2013 р. № 312/2013, а також наказами МВС України від 22.05.2012 р. № 456 «Про затвердження Положення про Управління кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України», від 08.11.2012 р. № 1022 «Про затвердження змін до Положення про Управління кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України», від 19.12.2012 р. № 1176 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей».

Відповідно до Наказу МВС від 19.12.2012 р. №1176 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей» основними напрямками діяльності кримінальної міліції у справах дітей є наступні:

- організація та проведення профілактичної роботи щодо попередження негативних явищ серед дітей;
- виявлення та притягнення до відповідальності дорослих осіб, які вчиняють щодо неповнолітніх протиправні дії;
- розкриття злочинів, вчинених неповнолітніми та щодо них;
- розшук дітей, що зникли безвісти, самовільно залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади.

Тобто специфіка правового статусу кримінальної міліції у справах дітей як основного структурного підрозділу міліції, що функціонально призначений забезпечувати права і свободи дітей, полягає в поєднанні адміністративної та профілактичної функції з оперативно-розшуковою та кримінально-процесуальною, існуванні вікових обмежень щодо суб'єктів її профілактичного впливу, необхідності постійної тісної взаємодії з іншими підрозділами міліції, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами та громадськістю.

Іншим підрозділом спеціальної компетенції є приймальники-розподільники для дітей (ПРД). Діяльність ПРД затверджена наказом МВС України від 13.07.1996 р. № 384 «Про затвердження Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ», а також спільним наказом МВС України та Адміністрації Державної прикордонної служби України від 25.11.2003 р. № 1426/267 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України й Адміністрацією Державної прикордонної служби України з питань приймання, передавання та повернення дітей у країни постійного проживання». Основними завданнями приймальників-розподільників для дітей є такі: недопущення з боку дітей правопорушень; здійснення серед них профілактичної і виховної роботи; виявлення причин та умов, які сприяють злочинності у підлітковому середовищі тощо. Профілактична й виховна робота з неповнолітніми, які утримуються у ПРД, здійснюється з урахуванням віку, ступеня педагогічної занедбаності, суспільної небезпечності раніше вчинених правопорушень, а також інших обставин, які мають значення для ефективних заходів профілактичного впливу.

Висновки. Таким чином, Міністерство внутрішніх справ України самостійно та через свої підрозділи постає суб'єктом забезпечення прав і свобод дітей, на які покладено обов'язки щодо здійснення охорони й захисту прав і свобод дітей, а дотримання працівниками ОВС вимог нормативно-правових актів є основним гарантом забезпечення їх прав і свобод. Значна кількість підрозділів ОВС залучені до виконання законодавчо визначених завдань, спрямованих на захист прав і свобод людини та громадянина, в тому числі прав і свобод дітей, які можна поділити на органи спеціальної та органи загальної компетенції. Принципи діяльності й завдання ОВС та їх підрозділів у сфері захисту прав і свобод дітей визначаються в різноманітних законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Список використаних джерел:

1. Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Т.Г. Корж-Ікаєва ; Київський нац. ун-т внутр. справ. – К., 2008. – 176 с.
2. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 383/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.
3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>.

МАЩУК В. Ю.,

здобувач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ОВС
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.56

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПАРАТІВ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Розглянуто сучасний стан правового забезпечення діяльності апаратів судів загальної юрисдикції. Проаналізовано зміст та значення основних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність апаратів судів загальної юрисдикції в Україні.

Ключові слова: апарат суду, суди загальної юрисдикції, правове забезпечення, нормативно-правовий акт.

Рассмотрено современное состояние правового обеспечения деятельности аппаратов судов общей юрисдикции. Дан анализ содержания и значения основных нормативно-правовых актов, регулирующих деятельность аппаратов судов общей юрисдикции в Украине.

Ключевые слова: аппарат суда, суды общей юрисдикции, правовое обеспечение, нормативно-правовой акт.

The contemporary situation of legal ensuring of general jurisdiction's courts staff activity is determined. The content and importance of basic normative-legal acts which regulate the activity of general jurisdiction's courts staff in Ukraine are analyzed.

Key words: court staff, general jurisdiction's courts, legal ensuring, normative-legal act.

